SUOMEN VESIENSUOJELUN KESKUSLIITTO RY
VATTENSSKYDD CENTRALFÖRENING I FINLAND RF

LAUSUNTO

Valtion talousarvio vuodelle 2027

Vesiensuojelun rahoitus, toimeenpanokyky ja kolmannen sektorin vipuvaikutus

Vastaanottaja	Eduskunnan valtiovarainvaliokunta / ympäristöjaosto
Viite	HE 175/2026 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027
Lausunnonantaja	Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry
Päiväys	26.9.2026

LAUSUNNON PÄÄVIESTI

Vuoden 2027 talousarvioesityksessä on vesiensuojelun kannalta myönteisiä elementtejä, erityisesti vesien- ja ympäristönhoidon tukemisen määrärahan korotus. Pelkkä hankemääräraha ei kuitenkaan riitä, jos kolmannen sektorin perustoiminta, valmistelukyky ja omarahoitusosuus heikkenevät. Valtion rahoituksen tulee olla tasoltaan ja ehdoiltaan riittävä, jotta alueelliset vesiensuojeluyhdistykset ja muut yleishyödylliset toimijat voivat vivuttaa sen EU-, kunta-, ja yritysrahoitukseksi sekä konkreettisiksi, pitkäkestoisiksi vesistötoimiksi. Lisäksi Suomen Vesistöpaneelin riippumaton toiminta tulee turvata valtion rahoituksella.

1. Yleisarvio talousarvioesityksestä

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry (VSKL) pitää tärkeänä, että valtion talousarvio tukee johdonmukaisesti pinta- ja pohjavesien sekä rannikko- ja merialueiden hyvän tilan saavuttamista, tilan heikkenemisen estämistä ja ilmastonmuutokseen sopeutumista. Vuoden 2027 talousarvioesityksessä tunnistetaan Ahti-ohjelman, Saaristomeren, ravinteiden kierrätyksen, vesien- ja merenhoitosuunnitelmien sekä käytännön kunnostustoimien merkitys.

Esitys sisältää tervetulleen 1,9 miljoonan euron lisäyksen momentille 35.10.61. Samanaikaisesti valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen ja ympäristönhoidon momenttia 35.01.65 pienennetään 350 000 eurolla. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan 4,104 miljoonan euron vähennystä. Kokonaisuutta on siksi arvioitava paitsi yksittäisten hankkeiden myös toimeenpanokyvyn, tietopohjan ja jatkuvuuden kannalta.

VSKL katsoo, että vesiensuojelun käytännön rahoitus on pidettävä vähintään talousarvioesityksen tasolla ja kolmannen sektorin rahoitusta on vahvistettava. Rahoituksen riittävyys tarkoittaa mahdollisuutta ylläpitää riippumatonta asiantuntijatyötä, valmistella rahoituskelpoisia hankkeita, kattaa kohtuulliset omarahoitus- ja yleiskustannukset sekä seurata tuloksia hankekauden jälkeen. Rahoituspäätösten ja hakuaikojen tulee olla riittävän pitkäjänteisiä, jotta ne vastaavat ekologisten prosessien, lupamenettelyjen, käytännön toteutuksen ja vaikutusten seurannan aikajänteitä. Myös maksatusten ja mahdollisten ennakoiden on turvattava järjestöjen maksuvalmius siten, etteivät yleishyödylliset toimijat joudu rahoittamaan valtionavustushankkeita pitkäaikaisesti omasta kassastaan. Riittävä osa määrärahasta tulee kohdentaa avoimesti haettaviin hankkeisiin ja kumppanuuksiin, joissa alueellisten

vesiensuojeluyhdistysten pitkäaikainen seurantatieto, tutkimus- ja kenttäosaaminen sekä paikalliset yhteistyöverkostot voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

Talousarvioesityksessä ilmastonmuutoksen ja alueellisten muutosten ennakointi jää kuitenkin vielä vaillinaiseksi. Muuttuvat sade-, valunta-, tulva- ja kuivuusolosuhteet, vesien lämpeneminen sekä ravinne- ja haitta-ainekuormituksen muutokset lisäävät tarvetta pitkäjänteiselle seurannalle, ennakoivalle suunnittelulle ja aluekohtaisesti kohdennetuille toimenpiteille. Samanaikaisesti maankäytön, väestörakenteen, energiantuotannon ja teollisten investointien muutokset synnyttävät uusia paineita niin sisävesille, pohjavesille kuin rannikko- ja merialueille, mukaan lukien Perämeri. Talousarviossa tulee siksi varata riittävät voimavarat myös tulevien kuormitusriskien tunnistamiseen, vaikutusten ennakointiin ja nopeasti muuttuviin alueellisiin tarpeisiin vastaamiseen. Tässä alueelliset vesiensuojeluyhdistykset muodostavat valtiolle kustannustehokkaan ja nopeasti hyödynnettävän asiantuntija- ja toimeenpanoverkoston.

2. Keskeisten määrärahojen arvio

Vesiensuojelun kannalta keskeiset momentit kehittyvät talousarvioesityksessä seuraavasti:

Momentti	2025 1 000 €	2026 1 000 €	2027 1 000 €	Muutos 2026-2027
35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	15 335	12 235	12 235	0 € / 0 %
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen	18 092	8 142	10 042	+1 900 / +23 %
35.01.65 Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon	2 175	2 375	2 025	-350 / -15 %
30.40.31 Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen	7 016	6 606	7 136	+530 / +8 %
35.01.04 Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot	36 658	34 260	30 156	-4 104 / -12 %

Lähde: HE 175/2026 vp, pääluokat 30 ja 35. Vuoden 2025 luvut ovat tilinpäätöstietoja, vuoden 2026 luvut varsinaisen talousarvion määriä ja vuoden 2027 luvut talousarvioesityksen määriä.

Momenttien 35.10.23 ja 35.10.61 yhteismäärä kasvaa vuoteen 2026 verrattuna 1,9 miljoonaa euroa. Se jää kuitenkin noin 11,15 miljoonaa euroa eli noin kolmanneksen vuoden 2025 toteutunutta yhteistasoa alemmaksi. Vertailu ei yksin ratkaise rahoituksen riittävyyttä, mutta se osoittaa, että tarpeiden, EU-velvoitteiden ja toimeenpanon lisääntyessä liikkumavara on edelleen kapea.

Momentin 35.10.23 määrärahasta vain 500 000 euroa arvioidaan siirtomenoksi, kun 11,735 miljoonaa euroa kohdistuu kulutusmenoihin. Käytännön vesiensuojelutyön vaikuttavuuden kannalta on tärkeää, että riittävä osa rahoituksesta on avoimesti haettavissa alueellisiin hankkeisiin ja kumppanuuksiin ja että rahoituksen kohdentamisessa hyödynnetään tasapuolisesti myös kolmannen sektorin asiantuntemusta ja hankeaihioita. Samalla tulee seurata vesistötarkkailuun liittyvien sertifiointi-, laadunvarmistus- ja muiden pakollisten vaatimusten kustannusvaikutuksia. On vältettävä tilannetta, jossa julkisesti kehitettyjen tai ylläpidettyjen pakollisten menettelyjen kustannukset siirtyvät kasvavassa määrin yleishyödyllisten kolmannen sektorin toimijoiden maksettaviksi ja heikentävät niiden mahdollisuuksia osallistua käytännön vesiensuojelutyöhön.

Momentin 35.10.61 rahoituksesta 9,142 miljoonaa euroa arvioidaan siirtomenoksi. Tämä tarjoaa hyvän pohjan alueellisille toimille, jos rahoitus kohdennetaan pitkäjänteisesti, hakuehdot tunnistavat yleishyödyllisten toimijoiden kustannusrakenteen ja rahoitus on alueellisesti saavutettavaa.

3. Kolmas sektori valtion rahoituksen vivuttajana

Alueelliset vesiensuojeluyhdistykset ja muut yleishyödylliset toimijat eivät ole vain avustusten saajia, vaan julkisen rahoituksen toimeenpaneva ja sitä moninkertaistava rakenne. Ne toimivat viranomaisten, kuntien, elinkeinoelämän, tutkimusorganisaatioiden, maanomistajien ja paikallisten yhteisöjen rajapinnassa. Yhdistysten vuosikymmenten aikana muodostuneet yhteistyöverkostot, pitkäaikaiset seuranta-aineistot sekä vahva tutkimus- ja kenttäosaaminen mahdollistavat vaikuttavien kohteiden tunnistamisen ja hankkeiden viemisen suunnittelusta, lupamenettelyistä ja maanomistajayhteistyöstä käytännön toteutukseen, laadunvarmistukseen ja pitkäaikaiseen seurantaan. Niiden kautta valtion panos yhdistyy EU, kuntien, yritysten ja säätiöiden rahoitukseen sekä vapaaehtoistyöhön ja muihin paikallisiin panoksiin ja muuttuu alueellisiin olosuhteisiin sovitetuiksi, hyväksytyiksi ja vaikuttaviksi vesiensuojelutoimiksi. Pysyvä alueellinen läsnäolo turvaa lisäksi toiminnan jatkuvuutta määräaikaisten hankkeiden välillä, säilyttää hankkeissa syntyvän tiedon alueella ja vähentää päällekkäistä valmistelu- ja hallintotyötä. Kolmannen sektorin toimintaedellytysten turvaaminen on siten investointi, joka parantaa valtion rahoituksen vaikuttavuutta, kustannustehokkuutta ja kykyä saada aikaan pitkäkestoisia vesistöhyötyjä.

EU- ja muu hankerahoitus	Valtion perus- tai vastinrahoitus mahdollistaa LIFE-, Interreg-, EAKR- ja muiden ohjelmien rahoituksen hakemisen ja kansallisen osuuden kokoamisen.
Kunnat ja elinkeinoelämä	Yhdistykset kokoavat samaan kokonaisuuteen kuntien, teollisuuden, vesihuoltolaitosten, säätiöiden ja muiden alueellisten toimijoiden rahoitusta ja asiantuntemusta.
Maanomistajat ja paikallinen sitoutuminen	Pitkäaikainen alueellinen läsnäolo helpottaa kohteiden löytämistä, sopimista, lupien valmistelua ja toimenpiteiden hyväksyttävyyttä.
Tieto, seuranta ja jatkuvuus	Yhdistykset ylläpitävät seurantatietoa ja pystyvät yhdistämään suunnittelun, toteutuksen, laadunvarmistuksen ja jälkiseurannan samaan ketjuun.
Vapaaehtois- ja luontoissuoritukset	Paikallinen työ, maanomistajien osallistuminen ja muut luontoissuoritukset lisäävät hankkeiden kokonaispanosta, vaikka kaikkea panosta ei aina kirjata rahoitukseksi.

Vipuvaikutus ei synny automaattisesti. Jos järjestön oma talous ei mahdollista hankkeen valmistelua, henkilöstön sitomista, ennakkomaksujen kattamista tai omarahoitusosuuden järjestämistä, ulkopuolinen rahoitus jää hakematta ja valtion määrärahan vaikuttavuus pienenee. Siksi pieni mutta ennakoitava perusrahoitus voi olla julkiselle taloudelle tuottavampi ratkaisu kuin yksinomaan lyhyisiin hankehakuihin perustuva malli.

VSKL esittää, että talousarvion toimeenpanossa seurataan myös rahoituksen vipuvaikutusta: kuinka paljon valtion rahoitus kokoaa rinnalle EU-rahoitusta, kuntien ja yritysten rahoitusta, säätiörahoitusta sekä muuta todennettavaa panosta. Mittarin tulee täydentää ekologisen vaikuttavuuden seurantaa, ei korvata sitä.

4. Jatkuvuus VSKL:n aikaisempiin lausuntoihin

VSKL on aikaisemmissa lausunnoissaan korostanut johdonmukaisesti seuraavia periaatteita:

- vesien ja meren hyvän tilan saavuttamisen sekä heikentymisen estämisen tulee ohjata julkisen rahoituksen kohdentamista;
- suunnittelun ja toimeenpanon tulee olla vesistö- ja valuma-aluelähtöistä sekä kattaa eri kuormituslähteiden yhteisvaikutukset;
- Ahti-, Helmi- ja Nousu-ohjelmien sekä vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpano tarvitsee yli hallituskausien ulottuvan rahoituspolun;
- EU-rahoitus ja yksityinen rahoitus täydentävät, mutta eivät korvaa valtion perusrahoitusta;
- alueelliset vesiensuojeluyhdistykset on tunnistettava pysyvänä suunnittelu-, toteutus-, seuranta- ja koordinaatioverkostona;
- Suomen Vesistöpaneelin asiantuntemusta tulee hyödyntää vesistövaikutusten riippumattomassa arvioinnissa ja vesiekosysteemejä koskevan tutkimustiedon kokoamisessa;
- seurannassa on mitattava toteutettujen toimenpiteiden lisäksi veden laadun, hydrologian, eliöstön ja ekologisen tilan muutosta; sekä
- avoimen ja yhteentoimivan vesistötiedon sekä yleishyödyllisen pitkäaikaisseurannan jatkuvuus on turvattava.

Vuoden 2027 talousarviossa näiden periaatteiden tulee näkyä rahoituksen määrän lisäksi sen rakenteessa. Määräaikaisista hankkeista syntyvät toimintamallit on kyettävä siirtämään jatkuvaan alueelliseen työhön, ja hankkeiden vaikuttavuus on voitava todentaa myös rahoituskauden päätyttyä.

5. Momenttikohtaiset huomiot

5.1 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen, momentti 35.10.61

VSKL pitää 10,042 miljoonan euron määrärahaa ja 1,9 miljoonan euron lisäystä oikeansuuntaisina. Momentin tasoa ei tule alentaa eduskuntakäsittelyssä. Rahoituksesta tulee varata riittävä osuus alueellisten ja yleishyödyllisten toimijoiden toteuttamiin valuma-alue-, kunnostus-, seuranta- ja yhteistyöhankkeisiin. Hyväksyttäviin kustannuksiin on sisällytettävä suunnittelu, maanomistajayhteistyö, koordinointi, luvat, viestintä, vaikuttavuuden seuranta ja kohtuulliset yleiskustannukset.

5.2 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen, momentti 35.10.23 (Perämeri)

Määrärahan säilyminen 12,235 miljoonassa eurossa turvaa toiminnan jatkuvuutta, mutta tasoa on pidettävä vähimmäistasona. Saaristomeren tilan parantamiseen kohdistuvat toimet ovat välttämättömiä, mutta rahoituksen alueellinen kohdentaminen ei saa rajautua vain Saaristomereen. Myös Suomenlahden, Selkämeren ja Perämeren sekä sisävesien ja pohjavesien tunnistetut riskit ja kuormituspaineet edellyttävät riittäviä toimenpiteitä. Erityisesti Perämeren rannikkoalueelle suunnitellaan ja toteutetaan merkittäviä uusia teollisuus-, energia- ja infrastruktuurihankkeita, joiden vesistövaikutukset ja hankkeiden yhteisvaikutukset lisäävät tutkimuksen, ennakkoseurannan ja pitkäaikaisen ympäristötarkkailun tarvetta. Momentin siirtomeno-osuutta tulee vahvistaa, jotta tutkimus, seuranta ja käytännön toimeenpano muodostavat alueellisesti tasapainoisen ja vaikuttavan kokonaisuuden koko Suomen meri- ja vesialueilla.

Määrärahan säilyminen 12,235 miljoonassa eurossa turvaa toiminnan jatkuvuutta, mutta taso on vähimmäistaso. Saaristomeren toimet ovat välttämättömiä, mutta rahoituksen alueellinen kohdentaminen ei saa rajautua vain Saaristomereen. Myös Suomenlahden, Selkämeren, sisävesien ja pohjavesien tunnistetut riskit ja kuormituspaineet edellyttävät toimia. Momentin siirtomeno-osuutta tulee vahvistaa, jotta tutkimus, seuranta ja käytännön toimeenpano muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden.

5.3 Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon, momentti 35.01.65

VSKL ei pidä 350 000 euron vähennystä perusteltuna tilanteessa, jossa kolmannen sektorin odotetaan osallistuvan ennallistamisasetuksen toimeenpanoon, vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseen, ympäristökasvatukseen, seurantaan ja kansalaisten osallistumisen vahvistamiseen. Momentti palvelee laajaa joukkoa valtakunnallisia järjestöjä ja ympäristönhoidon tehtäviä. Määräraha tulee palauttaa vähintään vuoden 2026 tasolle eli 2,375 miljoonaan euroon. Lisäksi avustusten kohdentamisessa tulee turvata vesiensuojelujärjestöjen mahdollisuus ylläpitää valtakunnallista ja alueellista yhteistyö-, valmistelu- ja asiantuntijakapasiteettia.

5.4 Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen, momentti 30.40.31

VSKL pitää 530 000 euron lisäystä myönteisenä. Momentin toimeenpano tulee yhteensovittaa momentin 35.10.61 kanssa siten, että valuma-aluekunnostukset, tulva- ja kuivuusriskien hallinta, vaellusesteiden poistaminen sekä kalataloudelliset kunnostukset tukevat samaa vesistökohtaista tavoitetta. Rahoituksen hajautumista irrallisiksi pienhankkeiksi tulee ehkäistä alueellisella koordinaatiolla.

5.5 Tietopohja ja Suomen ympäristökeskuksen toimintakyky

Suomen ympäristökeskuksen toimintamenoihin esitetty 12 prosentin vähennys lisää riskiä siitä, että seuranta, tietojärjestelmät, tutkimustuki ja viranomaisille tuotettava asiantuntijatieto heikkenevät samaan aikaan, kun ennallistamisasetus ja vesienhoidon velvoitteet lisäävät tietotarvetta. VSKL pitää välttämättömänä, että säästöjen vaikutukset vesi- ja meriseurantoihin, laboratorio- ja tietopalveluihin sekä avoimen vesistötiedon saatavuuteen arvioidaan ja kriittiset tehtävät turvataan. Hankinnoissa on varmistettava aineistojen laatu, vertailukelpoisuus ja pitkäaikainen jatkuvuus.

5.6 Suomen Vesistöpaneelin toiminnan rahoitus

VSKL esittää, että Suomen Vesistöpaneelin toiminta turvataan valtion varoista. Nykyiset tieteelliset asiantuntijapaneelit tuottavat päätöksenteolle välttämätöntä tietoa ilmastosta ja luonnon monimuotoisuudesta, mutta vesistöjä koskeva tieto jää niiden tehtäväkentissä väistämättä osittaiseksi. Vesiekosysteemit, valuma-alueiden hydrologia, pinta- ja pohjavesien vuorovaikutus, vesien tilaan kohdistuvat yhteisvaikutukset sekä vesitalouden, maankäytön, energiantuotannon ja vesioikeuden kysymykset muodostavat oman laajan kokonaisuutensa. Suomen Vesistöpaneeli täydentää Luontopaneelin ja Ilmastopaneelin työtä ja täyttää näiden väliin jääviä tietoaukkoja.

Vesistöpaneelin tehtävänä tulee olla vesistöjä koskevan tutkimustiedon riippumaton kokoaminen, arviointi ja välittäminen päätöksentekoon. Paneeli voi tuottaa tutkimussynteesejä, lausuntoja ja vaikutusarviointeja muun muassa vesien- ja merenhoidosta, ennallistamisesta, vaellusvesistä, hajakuormituksesta, ilmastonmuutoksen vesistövaikutuksista, vesiturvallisuudesta sekä vesilainsäädännön ja EU-velvoitteiden toimeenpanosta. Paneelin tulee toimia tieteellisesti riippumattomana ja tehdä tiivistä yhteistyötä muiden tiedepaneelien, yliopistojen, tutkimuslaitosten, viranomaisten ja alueellisten vesiensuojeluyhdistysten kanssa.

VSKL esittää, että ympäristöministeriön pääluokan lukuun 35.10 perustetaan Suomen Vesistöpaneelin toimintaa varten oma kolmivuotinen siirtomäärärahamomentti ja sille osoitetaan 150 000 euroa vuodelle 2027. Määräraha mahdollistaa riippumattoman sihteeristön, asiantuntijatyön korvaamisen, tutkimussynteesien ja arviointien laatimisen, avoimen julkaisemisen sekä tieteen ja päätöksenteon vuoropuhelun. Erillinen momentti tekee rahoituksesta läpinäkyvää ja ennakoitavaa eikä aseta paneelin toimintaa kilpailemaan käytännön kunnostus- tai järjestöavustusten kanssa.

6. Rahoituksen ehtojen tulee mahdollistaa tuloksellinen toimeenpano

Kolmannen sektorin rahoituksen riittävyyttä tulee arvioida sekä euromäärän että ehtojen perusteella. VSKL esittää seuraavia toimeenpanoperiaatteita:

- ✓ **Monivuotisuus:** Rahoituspäätökset, hakuajat ja viranomaisvalvonta tulee sovittaa ekologisten prosessien, lupamenettelyjen ja vaikuttavuuden seurannan edellyttämään aikajänteeseen. Vesistöissä toteutettavien toimenpiteiden suunnittelu, luvitus, toteutus ja tulosten todentaminen voivat edellyttää useiden vuosien yhtäjaksoista työtä, eikä niiden tarkoituksenmukaista ajoitusta voida aina sovittaa hallinnollisiin hanke- ja rahoituskausiin. Rahoitus- ja valvontamenettelyissä tulee siksi mahdollistaa ympäristöolosuhteiden, vuodenaikojen ja kohdekohtaisten tarpeiden huomioon ottava joustavuus siten, että hallinnolliset määräajat eivät heikennä toimenpiteiden ekologista vaikuttavuutta tai pitkäjänteistä seurantaa.
- ✓ **Täysimääräiset kustannukset:** Avustusten tulee kattaa myös välttämätön valmistelu, koordinointi, taloushallinto, viestintä, laadunvarmistus ja jälkiseuranta.
- ✓ **Kohtuullinen omarahoitus:** Omarahoitusvaatimus ei saa estää yleishyödyllistä toimijaa hakemasta rahoitusta. Yhteisrahoituksen ja perustellun luontoissuorituksen hyödyntämistä tulee helpottaa sääntöjen sallimissa rajoissa.
- ✓ **Maksuvalmius ja tasapuoliset rahoitusehdot:** Maksatusaikataulut ja mahdolliset ennakot tulee järjestää siten, ettei yleishyödyllinen toimija joudu rahoittamaan valtionavustushanketta pitkäaikaisesti omasta kassastaan. Hallinnollisiin vakiomääräyksiin tulee lisäksi sisällyttää periaate, jonka mukaan valtion virastot ja laitokset eivät lähtökohtaisesti kilpaile samasta avustusrahoituksesta kolmannen sektorin kanssa, erityisesti silloin, kun niiden henkilöstö, omarahoitus tai muut resurssit katetaan jo valtion talousarviosta tai niihin sovelletaan yleishyödyllisiä toimijoita edullisempia rahoitusehtoja. Jos julkisten organisaatioiden osallistuminen samaan hakuun on hankkeen tavoitteiden vuoksi perusteltua, hakumenettelyssä tulee varmistaa läpinäkyvä ja riippumaton arviointi, yhdenvertaiset rahoitusehdot sekä tarvittaessa erilliset rahoituskiintiöt eri toimijaryhmille.
- ✓ **Jatkuvuus:** Rahoituksen tulee mahdollistaa tulosten ylläpito, tiedon säilyttäminen ja ekologinen jälkiseuranta hankkeen päättymisen jälkeen.
- ✓ **Vaikuttavuus:** Rahoituksessa on seurattava sekä ekologista tulosta että valtion panoksen kokoamaa muuta rahoitusta. Samaa hyötyä ei saa laskea useaan tavoitteeseen ilman avointa perustetta.

7. VSKL:n esitykset eduskunnalle

momentin 35.10.61 määräraha 10,042 miljoonaa euroa hyväksytään vähintään esitetyn suuruisena ja sen toimeenpanossa turvataan yleishyödyllisten alueellisten toimijoiden osallistuminen;

- momentin 35.01.65 määräraha palautetaan vähintään vuoden 2026 tasolle, 2,375 miljoonaan euroon;
- momentin 35.10.23 siirtomeno-osuutta ja avoimesti haettavaa hankerahoitusta vahvistetaan sekä rahoitusta kohdennetaan tunnistettujen tarpeiden perusteella myös Saaristomeren ulkopuolelle;
- momenttien 30.40.31, 35.10.23 ja 35.10.61 toimeenpano yhteensovitetaan vesistö- ja valuma-aluekohtaisiksi kokonaisuuksiksi;
- valtionavustusten ehdot turvaavat kohtuulliset omarahoitusosuudet, todelliset yleiskustannukset, maksuvalmiuden ja pitkäaikaisen seurannan;

- Suomen ympäristökeskuksen ja muun ympäristöhallinnon kriittinen seuranta-, laboratorio-, tutkimus- ja tietopalvelukyky turvataan;
- ympäristöministeriön pääluokan lukuun 35.10 perustetaan Suomen Vesistöpaneelille oma kolmivuotinen siirtomäärärahamomentti ja sille osoitetaan 150 000 euroa vuodelle 2027;
- talousarvion seurannassa otetaan käyttöön ekologisten tulosmittareiden rinnalle julkisen rahoituksen vipuvaikutusta kuvaava mittari; sekä
- vesiensuojelun ohjelmille ja alueelliselle toimeenpanolle laaditaan hallituskaudet ylittävä rahoituspolku.

8. Johtopäätös

Vuoden 2027 talousarvioesitys tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa käytännön vesiensuojelua, mutta rahoituksen vaikuttavuus riippuu koko toimeenpanoketjun toimivuudesta. Valtion määrärahoilla saavutetaan paras tulos silloin, kun rahoitus turvaa myös kolmannen sektorin mahdollisuudet valmistella, yhteensovittaa ja toteuttaa hankkeita sekä koota niiden rinnalle EU-rahoitusta, kuntien ja yritysten panoksia ja paikallista sitoutumista.

Riittävä järjestörahoitus ei ole vesienhoidon hankerahoituksesta erillinen menoerä, vaan edellytys sille, että määrärahat muuttuvat toteutuskelpoisiksi hankkeiksi, laadukkaiksi toimenpiteiksi ja pitkäaikaisesti todennettaviksi vesistöhyödyiksi. Suomen Vesistöpaneelin pysyvä rahoitus puolestaan vahvistaisi riippumatonta tietopohjaa, täydentäisi muiden tiedepaneelien työtä ja varmistaisi, että vesistöjen erityiskysymykset otetaan päätöksenteossa asianmukaisesti huomioon.

VSKL jäsenyhdistyksillä on vahva kenttätyön, tutkimuksen ja vesistöseurannan osaaminen, jota voidaan hyödyntää nykyistä laajemmin. Vuosikymmenten aikana rakentuneet yhteistyöverkostot sekä jatkuvista ja kertaluonteisista vesistötarkkailuista kertynyt alueellinen tietopohja antavat yhdistyksille valmiudet suunnitella, toteuttaa ja seurata vesiensuojelutoimia itsenäisesti ja kustannustehokkaasti. Eduskunnan tulee siksi turvata samanaikaisesti vesienhoidon määrärahat, riippumaton tietopohja, Vesistöpaneelin toiminta ja kolmannen sektorin toimintaedellytykset sekä varmistaa, että olemassa oleva alueellinen osaaminen saadaan täysimääräisesti vesiensuojelun käyttöön.

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry

Hannu Moilanen
toiminnanjohtaja

Keskeinen aineisto

• HE 175/2026 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027.
• VSKL:n lausunto EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanoa koskevasta kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta, 25.8.2026.
• VSKL:n lausunto kansallisesta lohi- ja meritaimenstrategiasta 2026-2038.
• VSKL:n lausunto vesivoiman lupapoikkeamamekanismia koskevasta työryhmäesityksestä, 27.6.2026.